

TEKST: KAREL VAN DELFT

FOTOGRAFIE: JEROEN OERLEMANS

HET DUBBELLEVEN VAN IEKE SPIEKMAN

Ieke Spiekman is historicus en kunstschilder. Ze verzorgt rondleidingen en stadswandelingen voor het Joods

Historisch Museum, de Portugese

Synagoge en de Hollandse Schouwburg.

Ze schildert in haar atelierwoning in de

Jordaan. 'Mijn schilderijen zijn als poëzie,

daar heb ik geen rationeel verhaal bij.

Via geschiedenisstudie wil ik mensen

begrijpen en een verhaal vertellen.'

Ik ga toch ook niet in een zwembroek op slippers een kerk of moskee binnen? Zelfs de koningin moet in de moskee haar schoenen uitdoen. Je hoeft het er niet mee eens te zijn, het is een kwestie van respect.' Met dit argument overtuigt Ieke Spiekman middelbare scholieren die moeite hebben om een keppeltje op te zetten in de Portugese synagoge aan het Jonas Daniël Meijerplein. 'Sinds 1675 is hier niets veranderd', vertelt ze in het immense gebedshuis. 'Het hardhout van de ark komt uit Brazilië. In 400 jaar is er geen barstje in gekomen. Op de grond ligt volgens oud-Hollands gebruik zand. Om vocht en stof aan te trekken en de houten vloer geschuurd te houden. Kachels en elektriciteit zijn er nog steeds niet. De sjammasj, de koster, steekt bij gebedsdiensten duizend kaarsen aan.'

Spiekman verhaalt tijdens rondleidingen over Portugese vluchtelingen die in Amsterdam een nieuw leven opbouwden. 'Ik vertel over de geschiedenis van mensen, over schrijvers als David Franco Mendes en over Ets Haim, de oudste nog functionerende Joodse bibliotheek ter wereld, die hier is ondergebracht. Maar ik spreek ook over waarden als democratie, godsdienstvrijheid, vrouwenemancipatie en tolerantie. Voor velen lijken die waarden vanzelfsprekend, maar ze zijn tot stand gekomen doordat mensen er offers voor brachten. Ik voel in deze synagoge hoe kwetsbaar die waarden zijn en dat je ervoor moet knokken om ze te beschermen.'

Spiekman is als historicus ('ik gebruik altijd de mannelijke vorm') een laatbloeier. Pas na haar veertigste begon ze aan de UvA haar zesjarige studie. 'Ik ging studeren omdat ik me intel-

lectueel wilde ontwikkelen én omdat ik hoopte een baan als docent te krijgen. Dat laatste is er nog niet van gekomen. Gelukkig kan ik als rondleider iets met mijn kennis doen. Ik laat scholieren overeenkomsten zien met hun eigen leven. Geschiedenis komt op locatie beter tot leven dan in een schoollokaal. Met geschiedenis is het net als met schilderijen: je moet leren kijken. Mensen zijn gevangen in hun zelfbeeld.'

Na het atheneum deed Spiekman een hbo-opleiding Logopedie, maar al snel bleek dat ze zich niet thuis voelde in dat beroep. Als 23-jarige volgde ze haar hart en schreef ze zich in bij de Rietveld Academie. 'Ik heb daar geleerd mijn eigen wereld te creëren in olieverfschilderijen, etsen en tekeningen. Als ik een dag niet schilder, voelt het als een verloren dag.' Ze maakt vooral portretten, veelal van mensen die verwonderd de wereld in kijken of in iets opgaan. Op de achtergrond is een object of landschap te zien, maar dat ontgaat de geportretteerde volledig. 'Ik schilder figuratief, maar niet naar de werkelijkheid. Vaak laat ik me inspireren door literatuur, bijvoorbeeld door Babel, Kafka of Homerus.'

Eenmaal per jaar exposeert Spiekman, onder meer in Galerie Josine Bokhoven aan de Prinsengracht. Ook ontvangt ze kopers in haar atelier op de vijfde etage van een pand aan de Westerstraat. Ze heeft er een prachtig uitzicht en diffuus noorderlicht. Ze is bestuurslid en medeorganisator van de tweejaarlijkse open atelierroute in de Jordaan. 'Ook bereik ik mensen via mijn site. Die heb ik zelf gemaakt in rustige uren tijdens een baantje als receptionist.' Het leven als kunstschilder is geen vetpot. 'Ik leef sober en heb steeds bijbaantjes gehad.' Twaalf jaar werkte ze 's avonds en 's nachts als internationaal telefonist voor KPN. 'Omdat dat op den duur zwaar werd, ben ik gaan nadenken over een alternatief. Dat werd dus een studie Geschiedenis. Kennelijk moet er iets gebeuren voor je een nieuwe weg inslaat.'

Van haar studie aan de UvA heeft Spiekman geen moment spijt gehad. 'Ik zoog als een spons alles op. Er waren uitstekende docenten als **Frits Boterman**, **Henk van Nierop** en

Boudien de Vries, die me nieuwe inzichten gaven. Bij **Hilde Pach** heb ik Jiddisj gestudeerd en bij **Irene Zwiep** oud-Hebreeuws. Heerlijk! Het heeft mijn leven enorm verrijkt. Ik kon bijvakken volgen zoveel ik wilde, zoals geschiedenis van de boekdrukkunst en retorica.' Spiekman studeerde af op de berechting van Joodse Nederlanders voor en na de burgerlijke gelijkstelling in 1796. 'Dat gebeurde onder invloed van de Franse bezetting. De Joodse Nederlanders leefden toen tussen hoop en vrees.'

In het tijdschrift *Grine Medine* publiceerde Spiekman vorig jaar het artikel 'Kaan Sjoewe uit Doesburg' (Geen bericht uit Doesburg) over in het Jiddisj geschreven brieven uit de achttiende eeuw. 'Die maakten deel uit van een nooit aangekomen postzending. Ik kreeg toegang tot het materiaal via mijn tweelingzus, die documentalist is bij het Haagse Museum voor Communicatie, het voormalige Postmuseum.'

Twee keer per week bezoekt Spiekman de bibliotheek van de UvA aan de Oude Turfmarkt. 'Ik wil contact houden met de wetenschappelijke wereld. Ik geniet van de stilte en de boeken. Prachtig: doordat ik lid ben van de Amsterdamse Universiteits-Vereniging ben ik automatisch lid van de Universiteitsbibliotheek en kan ik er studeren, boeken lenen en bijzondere werken aanvragen. Misschien kom ik ooit nog toe aan meer eigen publicaties.'

Een gezamenlijke noemer tussen schilderen en geschiedenis ervaart Spiekman niet. 'Ze bijten elkaar. Het kost allebei veel tijd als je het goed wilt doen. Met schilderen heb ik een manier gevonden om met mijn omgeving om te gaan. Dat gebeurt waarschijnlijk met geschiedenis ook. Het moet alleen nog indalen. *In the long run.*'

Naam: Ieke Spiekman (1959) _ **Studie:** Hbo logopedie (1980) _ Rietveld Academie schilderen en grafiek (1989) _ Geschiedenis, UvA _ **Doctoraal:** 2006 _ **Werk:** historicus en kunstschilder _ www.iekespiekman.nl